

Sjövärnskåren

Offer för byråkrati eller ovilja att anpassa sig?

Abstract

The Swedish Sea Cadet Corps (Sjövärnskåren / SVK) is a unique voluntary organisation with potential to greatly contribute to the Swedish society in times of crisis. The unique feature of SVK being the only voluntary organisation in Sweden that operates in the maritime domain, does not come without problems. I have in this study made clear to the reader where the problem lies and why there are problems in the first place. The study not only tries to understand the cause and effect of existing problems, but also, from a legal perspective, point out what possibilities SVK have to actually carry out its full potential. The result of the study shows that these possibilities basically do not exist. I have examined the relationship between the Swedish armed forces and SVK the past three years in order to determine the problems. Once identified, I explain existing problems from a social constructivism perspective through rules, identity, interests and bureaucracy. At the end of the study I summarize the results together with my recommendations how to correct and further on relate to the problems.

Nyckelord: Sjövärnskåren, SVK, Försvarsmakten, FM, Sjövärnsposten, Motståndskraft, Värnkraft, Frivilliga försvarsorganisationer, FFO, Offentlig-privat samverkan, OPS, Byråkrati, Konstruktivism, Identitet, Intresse, Regler

Antal ord: 9982

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Frågeställning och syfte	2
1.2	Tidigare forskning	3
1.3	Avgränsningar	3
1.4	Materialinsamling	4
1.5	Metod och teori	5
2	Relationen mellan Försvarsmakten och Sjövärnskåren	7
2.1	Från Frivillig motorbåtskår till Sjövärnskårens riksförbund	7
2.1.1	Sveriges Frivilliga Motorbåtskår	7
2.1.2	Sjövärnskåren	8
2.1.3	Sjövärnskårens Riksförbund	9
2.2	Politisk inriktning av frivilliga försvarsorganisationer	10
2.2.1	Frivilligförordningen	10
2.2.2	Försvarspolitisk inriktningsproposition	10
2.2.3	Försvarsberedningens rapport Motståndskraft	11
2.2.4	Försvarsberedningens rapport Värnkraft	12
2.3	Försvarsmaktens inriktning för Sjövärnskåren	13
2.3.1	Försvarsmaktens organisation	13
2.3.2	LedS TF syn på Sjövärnskåren	14
2.3.3	Prod Utb syn på Sjövärnskåren	15
2.3.4	Hemvärnets syn på Sjövärnskåren	16
2.3.5	Marinens syn på Sjövärnskåren	17
2.4	Sjövärnskårens egna inriktningar	19
2.4.1	Sjövärnskårens verksamhetsberättelser	19
2.4.2	Sjövärnspostens ledare	20
2.4.3	Sjövärnskårens syn på Sjövärnskåren	23
2.5	Problematik – analys	25
3	Förklaringar – analys	26
3.1	Regler	26
3.1.1	Civila regelverk	27
3.1.2	Militära regler	28
3.2	Identitet och intressen	29
3.3	Byråkrati	31
4	Slutsatser och rekommendationer	33
5	Referenser	36

1 Inledning

1.1 Frågeställning och syfte

Denna uppsats är tänkt att belysa den problematik som finns i relationen mellan den frivilliga försvarsorganisationen Sjövärnskåren (SVK) och Försvarsmakten (FM). Jag upplever genom mitt ordinarie arbete inom FM att det råder obalans mellan styrningar till SVK och den verksamhet som organisationen bedriver. Sjövärnskårens verksamhet är ett resultat av behov genererade av totalförsvaret. Sjövärnskåren som egen organisation avgör själv vilka av behoven man klarar av och vill möta. Den övergripande frågeställningen handlar om huruvida SVK faktiskt har reella möjligheter att möta behoven eller om det är så att styrningar kring verksamhetens bedrivande inte faller väl ut hos SVK. Jag har därför valt uppsatsiteln *Sjövärnskåren, offer för byråkrati eller ovilja att anpassa sig?* I uppsatsen tänker jag svara på underfrågorna:

1. Hur ser problemen ut?
2. Varför uppstår problemen?
3. Vad innebär problemen?

Syftet med denna uppsats är att med hjälp av vetenskaplig metod strukturera och analysera de problem som finns mellan SVK och FM vid bedrivandet av SVK:s verksamhet. Resultatet av studien klarlägger vissa grundläggande parametrar som i sin tur genererar vägval för inblandade parter. Vidare syftar studien till att ge förståelse kring de motsättningar som finns i syfte att kunna fungera som hjälp vid eventuella vägval. Relevansen för studien kommer från det arbete som pågått i många år med att försöka komma till rätta med de problem som är förknippade med SVK verksamhet.

Uppsatsen har en ambition att uppnå intern validitet för de sakförhållanden som råder i relationen mellan SVK och FM. Ur vissa aspekter går resultatet att generalisera och applicera på andra fall som t.ex. relationen mellan FM och övriga frivilligorganisationer, men problemformuleringen gäller det angivna fallet och extern validitet är inte en målsättning i sig.

1.2 Tidigare forskning

Jag har inte kunnat identifiera några tidigare vetenskapliga studier riktade specifikt mot SVK verksamhet och relation till FM. Den forskning som finns och som är applicerbar på detta fall är t.ex. inom offentlig-privat samverkan, organisationsteori och övergripande världsåskådningsperspektiv som t.ex. konstruktivismen.

De utredningar som finns är gjorda inom FM, bland annat inom marinen. Dokumentationen för det arbete som syftar till att lösa de problem som finns mellan FM och SVK är fragmentarisk och består t.ex. av mötesanteckningar och enstaka mail. Det som närmast kan betecknas som en vetenskaplig studie är genomförd under ledning av RO gent. Anders Silwer (Frivilliga försvarsorganisationers roll i Försvarsmakten, 2017). Denna studie tittar på generella förhållanden mellan FM och frivilliga försvarsorganisationer i stort.

1.3 Avgränsningar

Jag har avgränsat studien till att titta på förhållanden från 2017 fram till idag. Jag har också avgränsat studien till att omfatta relationen mellan FM och SVK på nivåerna Högkvarteret (HKV) och försvarsgrenschefsnivå. På försvarsgrenschefsnivå kommer jag endast att titta på marinen. När det gäller olika behörigheters inverkan på förmåga att bedriva verksamhet till sjöss har jag valt att begränsa mig till behörigheter på det nautiska området. Även om det finns andra områden som omfattas av krav för behörighet, räcker dessa begränsningar för att uppnå syftet med denna studie.

För de legala delarna av studien kommer jag att hålla mig till de regelverk i vilka jag identifierat relevant innehåll som har påverkan på den verksamhet som SVK bedriver. Det kan finnas ytterligare regelverk med relevant innehåll som jag ej identifierat och som eventuellt skulle kunna ge annorlunda resultat. Eftersom dessa då inte ingår i studien gör jag inte anspråk på att studien är absolut. Jag menar dock att intern resultatvaliditet ändå uppnås utifrån de gjorda avgränsningarna.

Delar av det empiriska underlaget kommer jag att inhämta genom intervjuer med relevanta nyckelpersoner som varit eller är inblandade i relationen mellan SVK och FM. Intervjuer kommer att begränsas till en handfull personer och alltså inte omfatta samtliga som på något vis varit inblandade.

1.4 Materialinsamling

Underlaget för mitt empiriska material utgörs av både skriftliga källor och muntliga källor. De skriftliga källor jag använder är både primära källor i form av verksamhetsberättelser, ledare i tidningen Sjövarnsposten, information hämtad direkt från SVK:s hemsida samt offentliga dokument. De sekundära skriftliga källorna är t.ex. historiskt material sammanställt i andra hand eller böcker som på ett sammanfattande sätt förklarar perspektiv och modeller, t.ex. läroböcker. Eftersom denna uppsats inte är en historisk studie anser jag att andrahandskällor i detta fallet är tillräckligt för att beskriva den korta historiska kontext som är nödvändig för studien. Principen om ensamstående icke tendentiös framställning för huvuddrag (Esaiasson 2017, s. 297) är alltså applicerbar. För att på en övergripande nivå få förståelse för en viss teori nödvändig vid analys av empiriskt material, menar jag att samma princip gäller. Det vill säga, läroböcker betraktar jag som icke tendentiösa. De intervjuer jag gjort har genomförts som informantintervjuer med personer som kan anses uppfylla kriteriet för ”centralt placerade källor” (Esaiasson 2017, s.261 och 267). För att komma sanningen så nära som möjligt ur ett källkritiskt perspektiv (Esaiasson 2017, s. 291–296) är samtliga informanter primärkällor, och delar av vad de uppger går också att bekräfta med skriftliga källor. Samtliga källor måste tillskrivas låg grad av oberoende, då de som representanter för respektive organisation inte kan anses

vara opartiska. Den låga graden av oberoende ser jag inte som ett problem då syftet med intervjuerna är att eftersöka informantens uppfattning som central källa och representant för den organisation de företräder. Eftersom källorna har låg grad av oberoende uppstår ett problem med tendens. Detta problem är löst genom att vid belägg av vissa nyckelfakta följa principen om att motstridiga källor som ger samma uppgifter får accepteras. (Esaiasson 2017, s. 297).

1.5 Metod och teori

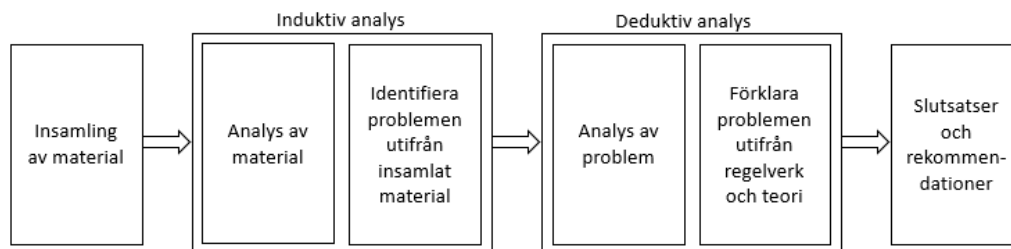
För att belysa relationen mellan FM och SVK tänker jag genomföra en teorikonsumerande studie där jag härleder de orsakssamband som ligger till grund för de frågor studien ska besvara (Esaiasson 2017, s. 42). Som grund för insamlandet av det empiriska materialet kommer jag att använda mig av ett konstruktivistiskt perspektiv (Barnett 2017, s.144–158) och en organisationsteoretisk modell. Den organisatoriska modell jag valt är den legalbyråkratiska modellen (Rothstein 2018, s.23–24). Jag kommer vid sammanställning av empiriskt material lägga fokus på regulativa regler samt identitet och intresse. Det vill säga, jag kommer att leta efter empiriskt material som senare går att analysera eller förklara utifrån dessa fokus.

Studien är en inomfallsstudie av offentlig-privat samverkan syftande till att klarlägga orsakerna till den problemfyllda relationen mellan FM och SVK. På den offentliga sidan har FM som förvaltningsmyndighet särskilda skyldigheter och mandat medan SVK på den andra sidan är en demokratisk självbestämmande organisation med en särställning som frivillig försvarsorganisation. Aktuell fallstudie är ett exempel på offentlig-privat samverkan där en rad samverkande faktorer genererar en situation mellan FM och SVK fylld av friktioner.

Jag kommer i min studie att använda mig av induktiv och deduktiv metod (Thurén 2019, s.44–56) för att induktivt generera empiriska underlag ur vilka slutsatser dras för att tydliggöra problematiken. Därefter tänker jag genom deduktiv metod analysera de identifierade problemen gentemot dels gällande regelverk och dels de valda teoretiska perspektiven. Den deduktiva analysen har som syfte att förklara varför problemen uppstår och vad de innebär.

Jag tänker inledningsvis beskriva hur den politiska viljan för frivilliga försvarsorganisationer ser ut för att lägga den grund som FM i sin förvaltning har att sträva efter. Därefter tänker jag genom studier av skrivet källmaterial och genomförande av intervjuer, skapa en bild av hur verksamheter, intressen och problematik ser ut och uppfattas av respektive organisation. Avslutningsvis kommer jag att dra slutsatser och ge rekommendationer. Arbetet illustreras övergripande i figur 1.

För att ge en bild av vad SVK är, tänker jag börja med en kort och övergripande sammanfattning över den historiska bakgrunden och hur SVK ser ut idag.

Figur 1: Arbetets gång

2 Relationen mellan Försvarmakten och Sjövärnskåren

2.1 Från Frivillig motorbåtskår till Sjövärnskårens riksförbund

2.1.1 Sveriges Frivilliga Motorbåtskår

Dagens Sjövärnskåren har sina historiska rötter i Göteborgs frivilliga motorbåtsflottilj som bildades 1913 och Stockholms motorbåtsflottilj som bildades året efter. År 1915 inordnades flottiljerna under Sveriges Frivilliga Motorbåtskår med dåvarande chef för marinstaben, amiral Sidner, som provisorisk ordförande i kårstyrelsen. Kårens första ordinarie ordförande blev kommandör Fabian Tamm som tillträdde 1927. Vid tiden för kommandör Tamms tillträddande hade kåren vuxit till sex flottiljer. Sveriges Frivilliga Motorbåtskår byggde helt på frivillighet och båtarna var privatägda. 1940 omfattade kåren hela 355 båtar organiserade i 10 flottiljer, samtidigt var utbildningsanslaget endast 35 000 kr.

Under inledningen av andra världskriget inkallades 1200 man ur kåren under den förstärkta försvarsberedskap som rådde. Ett stort antal av kårens båtar snabbutrustades för att bland annat kunna genomföra sjöfartskontroller och användas vid underhållstjänst. Kårens båtar som i många fall var mahognybåtar avsedda för fritidsbruk, var inte anpassade för uppgifterna och samtidigt konstaterades att utbildningsnivån på kårens personal var otillräcklig. Detta ledde till att idén med Frivilliga Motorbåtskåren övergavs. (Persson 2008, s.13–21)

2.1.2 Sjövärnskåren

Hösten 1941 ersattes Sveriges Frivilliga Motorbåtskår med den militära organisationen Sjövärnskåren som blev en egen myndighet under chefen för marinen. Den konkreta uppgiften var att på frivillighetens grund rekrytera, utbilda samt för särskilda ändamål ställa sjövärnsutbildad personal till krigsmaktens förfogande vid mobilisering och krigsberedskap. Under Sjövärnskårens förste chef, kommandör Bengt Lindgren, förändrades utbildningen radikalt från kvällskurser och enstaka utbildningsdagar till sjöss, till organiserad utbildning inom flottans rekryt- och underbefälsutbildningar. Den ungdomsutbildning som påbörjades redan under 1920-talet utvidgades och formaliserades i en treårsperiod med en månads sommarutbildning och kvällskurser under mellanliggande vintrar. Ungdomsutbildning har historiskt sett varit en dominerande verksamhet inom SVK och efter andra världskriget kom denna ungdomsutbildning att allt mer stå i fokus. Efter krigsslutet förändrades behovet av och synen på Sjövärnskåren. Nya reglementen skrevs och från 1957 inriktades verksamheten att utöver ungdomsutbildning fokusera mot rekrytering av befäl till flottan och utbildning av frivilliga till marinens kustbevakningsorganisation. Under 1970-talet minskade marinens krigsorganisation vilket med naturlighet också avspeglades på Sjövärnskåren. Diskussioner vidtog runt hur kåren skulle organiseras och vilka uppgifter den skulle ha. (Persson 2008, s.22–26) Samtidigt hade en process att vrida Sjövärnskåren tillbaka till en frivilligorganisation tagit sin början i slutet på 1960-talet (Prawitz 2008, s.53). Resultatet blev att myndigheten Sjövärnskåren upphörde i slutet av 1981 och frivilligorganisationen Sjövärnskårens riksförbund (SVK RF) bildades. Den nya organisationen blev en egenstyrande frivilligorganisation med endast utbildande uppgifter. Samordningen mellan FM, i detta fall marinen, och SVK skedde via chefen för marinen och en under honom organiserad frivilligavdelning. Senare samlades all samordning gentemot samtliga frivilliga försvarsorganisationer i en försvarsmaktsgemensam frivilligavdelning under högkvarteret. En konkret konsekvens av nyordningar och organisationsförändringar blev att marinen inte längre tillhandahöll båtar för SVK:s verksamhet utan dessa fick istället införskaffas av SVK själv. (Persson 2008, s.26–27)

Med bildandet av SVK RF dök ett latent problem upp på ytan nämligen samarbetet mellan frivilligföreningar med demokratiskt beslutssystem och myndigheter med order och lydnadssystem. Om man inte enas, vem bestämmer? Problemet är inte formellt löst men aktualiseras inte så ofta. (Prawitz 2008, s.56)

2.1.3 Sjövärnskårens Riksförbund

I dag är Sjövärnskårens Riksförbund organiserat i en styrelse med förbundsordförande, styrelseordförande och åtta stycken styrelseledamöter (Sjövärnskåren 1). Under styrelsen finns ett kansli med generalsekreterare och fem medarbetare som på uppdrag av styrelsen sköter den operativa verksamheten (Sjövärnskåren 2). Ute i landet finns 16 lokala kårer som genomför olika typer av verksamhet. De lokala kårerna har en geografisk spridning runt hela den svenska kusten från Göteborg upp till Luleå (Sjövärnskåren 3). Antalet medlemmar varierar, men i skrivande stund uppgår medlemsantalet till omkring 4000 (Andersson 2020). De fartyg som SVK förfogar över ägs av de lokala kårerna som också är redare. Totalt finns omkring 12 större fartyg (>15m, <70 ton) i SVK:s organisation. (Hansson 2020, intervju)

Den verksamhet som bedrivs består dels av uppdrag från FM som t.ex. ungdomsutbildning i form av sommarskolor och utbildning av frivilliga åt hemvärnet och dels av verksamhet åt andra aktörer som t.ex. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). (Sjövärnskåren 2017–2019)

En intressant reflektion är att det tilldelade ekonomiska anslaget från FM avseende beställd verksamhet från SVK för 2020 uppgår till drygt 18,2Mkr (FM 2020–7780) Detta kan jämföras med de 900 000 kronor (35 000 kr i omräknat penningvärde) som anslaget var 1940 (se pkt 2.1.1).

Sammanfattningsvis ser vi idag ett en situation där förutsättningarna för SVK är annorlunda jämfört med både tiden för Frivilliga Motorbåtskåren och vad som skulle kunna kallas glansdagarna då SVK var intimt förknippad med och integrerad som myndighet i marinen. Vi har idag en situation där SVK är en egen organisation med egen bestämmanderätt som kan verka enligt egna idéer och intressen. Samtidigt måste de för att uppbära epitetet frivillig försvarsorganisation, se pkt 2.2.1, leverera enligt de politiska styrningar som finns och enligt de direktiv

som uppdragsgivande myndigheter ger. Sjövärnsskåren har inte något egenvärde i sig självt utan måste alltid sättas i kontext till vad myndigheterna har för behov.

2.2 Politisk inriktning av frivilliga försvarsorganisationer

2.2.1 Frivilligförordningen

Utöver Sjövärnsskåren finns en rad andra frivilliga försvarsorganisationer (FFO). Grunden för dessa FFO och vad de ska användas till regleras i Frivilligförordningen. I denna förordning framgår att frivillig försvarsverksamhet avser verksamhet som *främjar* totalförsvaret och som omfattar *försvarsupplysning* samt *rekrytering* och *utbildning* av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret (SFS 1994:524, 1§). Vidare framgår det att myndighet med uppgift i totalförsvaret ska ange vilken utbildning som myndigheten anser bör genomföras samt vilka målen för utbildningen är (SFS 1994:524, 3§). I bilaga till förordningen finns också de 18 FFO listade (SFS 1994:524, bilaga).

Det är väldigt tydligt att de tre huvudområdena försvarsupplysning, rekrytering och utbildning har en koppling till myndigheter i totalförsvaret t.ex. Försvarsmakten. Det är myndigheten som ställer kraven och utformar utbildningarnas innehåll utifrån behoven inom egen organisation.

Vad som avses med formuleringen ”främjar totalförsvaret” är mer otydligt och svårare att definiera. För att förstå vad som avses med begreppet är det på sin plats att titta på vad som står i underlaget för det senaste försvarsbeslutet.

2.2.2 Försvarspolitisk inriktningsproposition

I inriktningspropositionen Försvarspolitisk inriktning - Sveriges försvar 2016–2020 (prop. 2014/15:109, s. 114–115) framgår under punkten 9 Frivilliga försvarsorganisationer:

Regeringens bedömning: De frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och därmed även samhällets krisberedskap bör långsiktigt säkerställas.

I skälen för bedömningen nämns bland annat att frivilliga försvarsorganisationer bidrar till totalförsvarets förankring i det svenska samhället, tillhandahåller förmåga och kompetens och bidrar med kostnadseffektiv och rationell kompetensförsörjning av FM:s hemvärnsförband. Vidare konstaterar man att berörda aktörer som t.ex. kommuner och landsting i högre grad bör samverka med frivilligorganisationerna. Man konstaterar också vikten av strukturer som tillåter aktörer att snabbt nå frivilligorganisationerna då en händelse inträffar samt att det finns planer på hur organisationen ska engageras. Avslutningsvis konstateras också att det finns behov att analysera vilka ansvarsområden och uppgifter de frivilliga försvarsorganisationerna kan axla inom civilt försvar och krisberedskap.

Utifrån propositionens text går det fortfarande inte att utläsa vad som avses med frivilligförordningens formulering ”verksamhet som främjar totalförsvaret”. Däremot kan man tydligt utläsa en inriktning innebärande att frivilliga försvarsorganisationer bör fylla en större och mer komplex roll i totalförsvaret än att bara vara rekryterings- och utbildningsorganisation åt t.ex. Försvarsmakten.

2.2.3 Försvarsberedningens rapport Motståndskraft

Försvarsberedningens rapport Motståndskraft (DS 2017:66, s.131–135) sprider något mer ljus över vad som skulle kunna avses med ”verksamhet som främjar totalförsvaret”. I rapporten framgår i missivet att rapporten ska lämna underlag för totalförsvarets fortsatta inriktning 2021–2025 samt att den inriktning som beslutats enligt proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning - Sveriges försvar 2016–2020 ska fullföljas. Under punkten 12 Frivilliga försvarsorganisationer, framgår återigen vikten av folkförankring och hur de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet hjälper till att engagera befolkningen i totalförsvaret. Rapporten lägger fortsatt fokus på kärnverksamheterna information och utbildning samt bemanning av befattningar i totalförsvaret. Det som är nytt i rapporten är att beredningen pekar på möjligheten att använda frivilligorganisationer vid organisering av befolkningsskydd,

försörjningsberedskap, hälso- och sjukvård, djurhållning samt omsorg. Andra viktiga områden inom totalförsvaret som omnämns utöver FM:s krigsorganisation är t.ex. transporter, logistik, drivmedel, elektricitet, tele- och radiokommunikation samt flyktmottagning. Inom dessa områden ser beredningen att frivilligorganisationerna kan bidra. Beredningen föreslår att FM och MSB ges i uppgift att gemensamt titta på hur frivilligorganisationerna kan bidra till totalförsvaret och i dialog med frivilligorganisationerna verka för att utveckla dessa.

Även om FM har en tung roll i totalförsvaret är FM i sammanhanget inte dominerande. En viss gradvis förskjutning mot att använda de frivilliga försvarsorganisationerna på bredd i totalförsvaret är uppenbar. Även om rapporten tar upp ett flertal områden där frivilliga försvarsorganisationer skulle kunna bidra, är formuleringarna fortfarande väldigt generella och ger inte några direkta styrningar vare sig till frivilliga försvarsorganisationer i stort eller till SVK. Det närmaste en styrning man kommer, är förslaget att ge FM och MSB i uppgift att tillsammans med frivilligorganisationerna se över hur dessa bäst kan nyttjas.

2.2.4 Försvarsberedningens rapport Värnkraft

I försvarsberedningens rapport Värnkraft (DS 2019:8, s.283–286) konstaterar man under punkt 23, som avhandlar frivilliga försvarsorganisationer, att frivilligorganisationerna har en viktig roll för den samlade förmågan i det militära försvaret. Man konstaterar vidare att det är krigsorganisationens behov och uppgifter som är styrande och behov av frivillig försvarsverksamhet måste sättas in i den operativa kontexten. De förväntningar man kan ha på de frivilliga försvarsorganisationerna måste vara rimliga och beredningen ser att organisationerna redan idag har svårt att bemanna de befattningar de har bemanningsansvar för. En utökning av de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet måste därför ske långsiktigt och med tydlig inriktning avseende uppgifter, resurser och ekonomi. De frivilliga försvarsorganisationernas förmåga att bidra, dimensioneras idag av t.ex. den infrastruktur och materiel som Försvarsmakten kan bistå med. Beredningen skriver också att det är nödvändigt

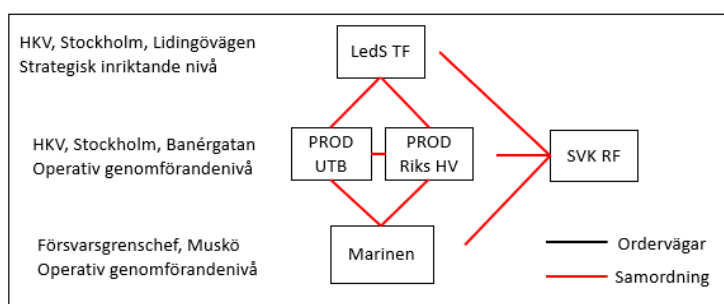
för Försvarsmakten att skapa ett inkluderande synsätt på frivillig försvarsverksamhet.

Rapporten som har fokus på det militära försvaret pekar på hur de frivilliga försvarsorganisationerna ska kunna utnyttjas än mer mot den militära delen av totalförsvaret än de gör idag, men med passusen att förväntningarna måste vara rimliga. Samtidigt pekar inriktningspropositionen och rapporten Motståndskraft på att andra aktörer som kommuner och landsting bör öka sitt samarbete med frivilligorganisationerna och framför också en rad tänkbara områden där frivilliga försvarsorganisationer kan bidra. Allt sammanvägt, ger ett intryck av en politisk vilja som inte riktigt hänger ihop, i alla fall inte förrän FM och MSB gemensamt, och i dialog med frivilligorganisationerna, tittat på hur dessa kan bidra till totalförsvaret. FM och MSB har i regleringsbrev för 2020 också givits denna uppgift med återredovisning senast 30 april 2020. (Regeringen 1, s.12) och (Regeringen 2, s.4–5)

2.3 Försvarsmaktens inriktning för Sjövärnskåren

2.3.1 Försvarsmaktens organisation

Nedanstående skiss ger inte en komplett organisatorisk bild över hur FM är organiserad. Berörda aktörer är hierarkiskt insatta i en organisationsskiss. Av skissen framgår också FM:s organisatoriska förhållande till SVK. En intressant detalj som framgår av skissen är att ordervägar saknas. Det förekommer endast samordning mellan aktörerna.

Figur 2: Försvarsmaktens organisation

2.3.2 LedS TF syn på Sjövärnskåren

Ledningsstabens totalförvarsavdelning (LedS TF) syn på SVK har inhämtats genom telefonintervju med Stefan Hallén.

LedS TF är en ny organisation inom FM med uppgift att bland annat inrikta FFO:s verksamhet åt FM på strategisk nivå. Inriktningarna genomförs i tidsperspektivet tre år och bortåt till skillnad från Produktionsledningen (Prod) som jobbar från år noll till tre år. Arbetsformerna mellan LedS TF och Prod är inte helt klara och för SVK:s del innebär det att dialog måste ske med flera aktörer inom FM. Inom FM finns ingen utnämnd att ansvara för helheten i FM:s interna arbete. Detta till följd av att formerna i FM:s nya organisation fortfarande är under utveckling. Trots detta menar Hallén att FM har förmåga att vara tydlig i sina direktiv till SVK och att grunden för FM:s styrningar är de behov som finns inom FM. Hallén anser också att SVK följer de direktiv FM ger. Sjövärnskåren kan i vissa avseenden ha högre ambitioner än vad FM anger och också en vilja att genomföra verksamhet på annat sätt än angivet av FM. En anledning till detta kan vara att SVK tidigare varit en del av FM men nu är en egen civil organisation. De förhållanden som rådde tidigare menar Hallén till del fortfarande präglar SVK, vilket kan ta sig konkret uttryck i t.ex. vilken flagga SVK ska föra på sina fartyg, civil flagga eller örlogsflagga.

Sjövärnskåren har en stor plats i totalförsvaret både på den civila sidan och på den militära. Grunden för verksamhet åt FM är att den genomförs av SVK som en egen organisation med stöd av FM. Vad som ligger i begreppet ”stöd” är inte helt utklarat och generellt önskar SVK och FFO mer stöd än vad FM anser ligger i begreppet. När det gäller ”stöd” menar Hallén att stöd utgår från FM:s behov vid verksamhet åt FM. De behov av stöd som genereras av verksamhet till annan aktör är inte FM:s ansvar. Den viktigaste uppgiften för SVK gentemot FM är ungdomsutbildning. Denna utbildning är i grunden marinens ungdomsutbildning som alltså är outsourcad till SVK. Genom ungdomsutbildningen skapas en bas för rekrytering och verksamheten är också en viktig grund för försvarsupplysning och folkförankring. Det är väl satsade pengar att använda SVK för genomförandet av ungdomsverksamhet. På den civila sidan pågår ett arbete att titta över var och hur FFO kan bidra i totalförsvaret, men arbetet är ännu i sin linda. Behovet på den civila sidan är troligen omfattande och helt klart är att SVK ska kunna verka som

egen organisation inom gällande regelverk och stå på egna ben utan att FM är en möjliggörare avseende t.ex. båtar och som redare. (Hallén 2020)

2.3.3 Prod Utb syn på Sjövärnskåren

Produktionsledningens utbildningsavdelnings (Prod Utb) syn på SVK har sammanställts efter intervju med kommandörkapten Pär Flyghed.

FFO är generellt viktiga ur politisk synvinkel för deras förmåga till folkförankring och samhällsengagemang och att snabbt kunna utöka FM personalkår. SVK är en unik organisation och den enda FFO som opererar på den maritima arenan. Viktigaste uppgiften för SVK är att rekrytera och utbilda personal åt HV. En annan uppgift för SVK är att genomföra ungdomsverksamhet syftande till meningsfull fritidssysselsättning för ungdomar. En positiv konsekvens av ungdomsverksamheten är att den hjälper till med rekrytering till officersyrket. Flyghed upplever att SVK själva har ett väldigt stort fokus på ungdomsverksamheten. Sjövärnskåren upplevs identifiera sig med marinen och har svårt att lämna de förhållanden som rådde då SVK var en del av marinen bakom sig. Detta är troligen en av anledningarna till att SVK inte följer de styrningar som FM ger och inte heller är förändringsvilliga utan upplevs vilja gå på i samma fotspår som förut. Det stora problemet för SVK är att man inte kan genomföra sin verksamhet utan marinen som en möjliggörare, främst avseende opererande av fartyg. De stora friktionerna mellan FM och SVK har kretsat kring utrustning av fartyg, vilken flagga som ska föras som i sin tur är kopplat till behörigheter och till sist redarfrågan. Dessa frågor är i sig inte kopplade till relationen FM-SVK i termer av vad FM vill få ut för effekt av SVK utan frågorna är specifikt kopplade mot marinen som möjliggörare för SVK verksamhet till sjöss. En annan fråga som är grund för friktioner är kostnader. De stora kostnaderna återfinns framför allt i ungdomsverksamheten och är i stor utsträckning relaterade till fartygen. Relationen mellan FM och SVK spretar på grund av att det finns många aktörer inom FM som har inverkan på SVK:s verksamhet. Detta gör det svårt för SVK att vet vem som är deras huvudmotpart inom FM, men SVK har också utnyttjat detta faktum genom att prata med de aktörer där de får bäst svar. FM har varit splittrad internt och eftersom ingen haft helhetsgrepp gentemot SVK har ingen heller vågat sätta hårt mot hårt. Prod Utb är

nu sammanhållande för både arbetet internt i FM och gentemot alla FFO. Flyghed ser att SVK måste genomgå en omfattande förändring och samla sin verksamhet i ett eget rederi. I detta rederi ska all nödvändig materiel som behövs för SVK:s verksamhet finnas. FM ska endast stötta med försvarsmaktsspecifik utrustning vid verksamhet åt FM och inte då SVK genomför verksamhet åt andra aktörer. SVK är en organisation som kan bidra med mycket, men det måste ske på rätt sätt. Att sätta sig med vita papper och börja från början är en väg att gå. Som SVK fungerar idag är det en väldigt dyr organisation i förhållande till vad de levererar. 2018 utbildades endast 17 personer för befattning i HV. (Flyghed 2020)

Som framgår i pkt 2.1.3 är FM:s verksamhetsanslag för 2020 till SVK 18,2Mkr. Detta är cirka 16% av de 116Mkr som är avsatta i regleringsbrevet (Regeringen 1 2020, s.15) för verksamhet med de 18 frivilliga försvarsorganisationerna.

2.3.4 Hemvärnets syn på Sjövärnsskåren

Produktionsledningens rikshemvärnsavdelnings (Riks HV) syn på SVK är inhämtad genom intervju med överstelöjtnant Claes Deshayes på rikshemvärnsavdelningen.

Från politisk nivå ser Deshayes att ambitionen för frivilliga försvarsorganisationer är omfattande. En viktig del i den övergripande nyttan med FFO är att få en god representation av FM i samhället och en förankring av hela totalförsvaret. Sjövärnsskåren specifikt kan bidra med utbildning och genom att deras fartyg kan användas för olika ändamål i totalförsvaret. Till exempel använder FM SVK:s fartyg som resurs åt HV:s båtplutoner. Vid verksamhet med båtplutonerna är det FM som bedriver och ansvarar för verksamheten, och anledningen till att man använder SVK:s fartyg är för att det är lämpligt. Lämpliga fartyg skulle kunna komma även från andra aktörer och på sikt kanske båtplutonerna utrustas med egna fartyg tillhörande FM. Nyttan med SVK:s fartyg i den civila delen av totalförsvaret skulle kunna vara t.ex. inom miljöskydd, stöd åt polis, räddningstjänst, och sjöräddning. För att utnyttja SVK fullt ut i totalförsvaret är det därför nödvändigt att SVK kan verka till sjöss. Den viktigaste uppgiften för SVK är att rekrytera för att sedan utbilda åt HV. Den

ungdomsverksamhet som SVK bedriver är ett första steg i rekryteringskedjan då många av ungdomarna senare engagerar sig i HV.

Samordningen inom FM upplevs kunna fungera bättre. Det finns många aktörer inom FM t.ex. LedsTF, Prod Utb, marinen och HV som alla pratar med SVK ur olika perspektiv. Det saknas dock en utnämnd aktör som har helhetsgreppet, samordnar FM och även har mandat att fatta beslut. Till exempel dialogiserar inte HV, som är ”kund” av de tjänster SVK erbjuder, uppdrag direkt mot SVK utan via Prod Utb. När Prod Utb i sin tur gör överenskommelser med SVK som innebär verksamhet till sjöss, påverkas dessa också av marinen. I FM nya organisation har aktören Prod Utb tagit ett nytt grepp och strukturen gentemot samtliga FFO uppfattas nu som tydligare.

En reflektion från Deshayes sida är att motsvarande problem med samordning som finns inom FM kanske även finns inom SVK. Det är inte självklart att samsyn råder mellan riksförbunds nivå och lokal nivå hos de olika kårerna.

Deshayes ser ett samverkande samband mellan SVK:s utbildning åt HV och att HV hyr in SVK:s fartyg för tjänst i FM. Fartyg kostar pengar och om SVK ska utbilda åt FM behöver SVK fartyg. Dessa fartyg kan till del bekostas genom den hyra SVK tar då FM använder fartygen. Oavsett hur framtiden ser ut avseende HV:s behov av SVK:s fartyg, är det viktigt att hitta lösningar där SVK kan stå på egna ben och genomföra verksamhet till sjöss till nytta för hela totalförsvaret. Sjövärnsskåren behövs, inte minst i rekryterande syfte. (Deshayes, 2020)

2.3.5 Marinens syn på Sjövärnsskåren

För att inhämta marinens syn på SVK, har intervju genomförts med kommandör Per Öhrstedt. I intervjun svarar han i sin roll som dåvarande stabschef Prod marin/Marinstaben.

Öhrstedt ser en politisk vilja som uttrycker vad FFO ska användas till men inte hur. Inom FM jobbas det just nu på att omarbete och ta fram nya dokument som reglerar verksamheten mellan FFO och FM. När det gäller SVK är ungdomsverksamheten och sommarskolorna en central och viktig verksamhet som i förlängningen är tänkt att generera personal till marinen och hemvärdet. Den viktigaste uppgiften för SVK är utbildning av personal till HV. Utöver utbildning åt marinen har SVK en funktion att stötta andra aktörer t.ex. MSB och

Kustbevakningen (KBV). Problemet med SVK är att deras plattformar inte är ändamålsenliga, alldeles för dyra, komplexa och i för dåligt skick. Dessutom har SVK svårt att framföra sina fartyg utifrån ett behörighetsperspektiv. Att hålla SVK:s fartyg rustade och vad FM ska stödja med är också ett område där samsyn inte råder och Öhrstedt menar att FM ska stödja med t.ex. lokaler, drivmedel och framför allt specifik utrustning som finns inom FM. När SVK bedriver verksamhet åt annan aktör är det inte FM:s uppgift att lämna stöd. Arbetet inom FM både internt och gentemot SVK hålls ihop av Prod Utb. I det interna arbetet finns övrigt att önska avseende förmåga att hålla ihop de olika aktörerna inom FM menar Öhrstedt. Frivilligverksamhet bygger på FM:s behov som ska stå i fokus, men SVK upplevs driva en egen agenda och är inte följsamma på de styrningar som ges. En anledning till detta kan vara de historiska kopplingarna till marinen som hårt präglar SVK. Det hade varit bra att sätta sig med blanka blad och från grunden definiera vad FM vill få ut av SVK, vilka resurser som behövs och hur verksamheten ska genomföras. SVK är inte längre en del av marinen och vägen framåt är antingen att ta tillbaka SVK in i FM eller mer rimligt tvinga SVK att på egen hand vara en aktör utanför FM:s rederi. Öhrstedt ser i SVK en organisation som är internt splittrad avseende t.ex. fartygsfrågan där många lokala kårer inte vill ha de stora fartygen då de inte är ändamålsenliga. Många anser att det inte är ett ändamål i sig för SVK att ha större fartyg. En förnygring av organisationen är också synlig där arvet efter tiden som en del av marinen inte längre är lika framträdande. Rätt utformad och med rätt utrustning är SVK en tillgång, men som det ser ut idag är SVK en organisation som inte klarar av att genomföra verksamhet på egen hand. Dessutom är SVK i nuvarande utformning väldigt kostsam i förhållande till levererad effekt. (Öhrstedt 2020)

2.4 Sjövärnskårens egna inriktningar

2.4.1 Sjövärnskårens verksamhetsberättelser

För att få en bild av den verksamhet som SVK har bedrivit, har jag gått igenom deras verksamhetsberättelser för åren 2017, 2018 och 2019. Huvuddragen i verksamhetsberättelserna omfattar sommarskolorna, rekrytering till hemvärn med marina uppgifter och samövningar med andra civila aktörer inom ramen för finansiering från MSB. Utöver huvuddragen nämns också FRG-verksamhet (frivilliga resursgrupper), övning AURORA 17 och övrig verksamhet som SVK bedriver åt FM och andra aktörer. Överlag fungerar SVK:s verksamhet som tänkt men med inslag av friktioner. Det finns dock ett område som står ut, framför allt under 2018 och 2019, och ger upphov till frustration, nämligen fartygsfrågan.

I verksamhetsberättelsen för 2018 framgår att fartygs- och båtfrågan ger upphov till stor frustration. Att nå en enkel lösning för SVK:s nyttjande av sina fartyg, har trots mängder av möten och diskussioner inte kunnat nås och SVK känner inte att man har FM:s stöd i frågan (Sjövärnskåren 2018, s.1). Året efter skriver SVK i verksamhetsberättelsen att arbetet med de långsiktiga lösningarna på frågorna kring fartyg, behörigheter, liv- och säkerhetsmateriel m.m har fortgått. Trots givande och lösningsorienterade möten med marinstaben har inga slutgiltiga lösningar framkommit. (Sjövärnskåren 2019, s.17).

SVK skriver genomgående att samarbetet med MSB funnit sin form, går rutinmässigt och fungerar överlag väldigt bra (Sjövärnskåren 2018, s.9) och (Sjövärnskåren 2019, s.12). Det framgår att de på årsbasis genomför två övningar inom ramen för medel tilldelade från MSB. Exempel på sådan övningsverksamhet är den Search and Rescue- (SAR) övning som genomfördes i farvattnen kring Gotland tillsammans med bland annat Kustbevakningen och Sjöfartsverket (Sjövärnskåren 2018, s.6).

Utöver övningar med MSB och verksamhet enligt särskild överenskommelse åt FM omnämner verksamhetsberättelserna också annan verksamhet som SVK bedrivit. Denna verksamhet omfattar bland annat transportverksamhet, övervakning och målgång åt FM, men också ospecificerade uppdrag åt andra

myndigheter som länsstyrelser och kommuner. (Sjövärnskåren 2017, s.10) och (Sjövärnskåren 2018, s.9). SVK har också tecknat ett avtal om gemensamma övningar med Kustbevakningen (Sjövärnskåren 2018, s.9)

Verksamhetsberättelserna ger en bild av en verksamhet i linje med frivilligförordningen och den övergripande politiska ambitionen. Formuleringen i frivilligförordningen om ”verksamhet som främjar totalförsvaret” verkar SVK ha hittat vägar för, genom t.ex. verksamhet åt kommuner och avtal med Kustbevakningen. Det framgår dock med tydlighet att det föreligger ett problem kring opererandet av SVK:s fartyg och det lyser igenom att delar av problematiken är knuten till behörigheter och utrustning. Det verkar också vara så att de problem som förknippas med opererande av fartyg endast återfinns i relationen mellan SVK och FM och inte i relationen mellan MSB och SVK. En lite märklig formulering i 2019 års verksamhetsberättelse är ”fartygskostnaderna överfördes från Försvarmakten till SVK RF.” (Sjövärnskåren 2019, s. 1). Eftersom SVK är en egen organisation som alla myndigheter i totalförsvaret kan ingå överenskommelser med rörande utbildning och verksamhet, verkar det konstigt att FM skulle ha ett särskilt ansvar för SVK:s fartygskostnader.

2.4.2 Sjövärnspostens ledare

För att få en övergripande bild av var SVK står och vart de är på väg har jag gått igenom SVK:s egen tidning Sjövärnsposten och tittat på ledaren de senast tre åren.

2017

I Sjövärnsposten nr 1 konstaterar SVK:s styrelseordförande Anders Johansson att den politiska försvarsdebatten börjar hetta till. Nya strategier och inriktningar börjar skönjas men konkretiseringsgraden i dessa är fortfarande låg (Johansson 2017). Förbundsordförande Bengt Kristiansson skriver i nr 2 att SVK liksom övriga frivilligorganisationer har en viktig roll vid byggandet av det moderna totalförsvaret. För SVK är det viktigt att på ett tydligt sätt knyts till frågan för att kunna utveckla SVK:s bidrag (Kristiansson 2017). Anders Johansson nämner i nr 3 viss problematik runt sommarskolorna och nämner även han att SVK har en

viktig roll i byggandet av totalförsvaret. Johansson skriver också att SVK måste vara beredda på att ta nya uppdrag och bredda fokus på vad som är viktigast (Johansson 2017). I sista numret av Sjövärnsposten, nr 4, skriver Bengt Kristiansson att ungdomsverksamheten är den reellt viktigaste verksamheten över tid. Han konstaterar samtidigt att rekryteringen till hemvärnet har högsta prioritet de närmaste åren. Kristiansson nämner återigen det nya totalförsvaret och anser att nya uppgifter inte kommer av sig självt och SVK måste därför vara aktiva och komma med förslag till lösningar (Kristiansson 2017).

Sammanfattningsvis syns ett mönster där huvuduppgifterna rekrytera och utbilda i frivilligförordningen har hög prioritet tillsammans med ungdomsverksamheten. Dessa verksamheter är också vad som beställs av FM genom särskild överenskommelse. Det är också tydligt att SVK uppfattar ett ökat fokus på totalförsvaret som helhet men att deras roll i det nya totalförsvaret alltjämt är något otydlig.

2018

I Sjövärnsposten nr 1 kommer Styrelseordförande Anders Johansson in på försvarsberedningens rapport "Motståndskraft" och konstaterar att det är tydligt att ett systemskifte är på väg med innebörden att totalförsvaret som koncept står i centrum med samhällets samlade förmåga att möta ett väpnat angrepp. Att SVK kommer att ha en viktig roll i det nya totalförsvaret återkommer och Johansson avslutar med att SVK måste fortsätta utvecklas för att tjäna samhället (Johansson 2018). Annica Engblom (ny förbundsordförande) skriver i nr 2 att SVK måste stärkas både internt och i totalförsvaret samt gentemot uppdragsgivare. Hon ser att behovet av frivilligorganisationer är näst intill omätligt i byggandet av totalförsvaret och i sammanhanget har SVK en särskild roll som enda frivilligorganisation på den marina arenan. Engblom nämner också övningsverksamhet med MSB, förhoppningar på det nya avtalet med KBV och skriver om vikten av kommunikation (Engblom 2018). I nr 3 skriver Håkan Rugeland (ny styrelseordförande) om fokus på rekrytering och utbildning åt HV. Han konstaterar att uppdragen åt HV är definierade 2011 och i behov av revidering. I samband med revidering kan målsättningar utökas till att även omfatta marinchefens behov av stöd. Ny inriktning för SVK:s fartyg behövs då

nya regler för certifiering och behörigheter ger andra förutsättningar (Rugeland 2018). Annicka Engblom återkommer i nr 4 med behovet av både intern och extern kommunikation. Hon konstaterar återigen att SVK fortsatt behövs utifrån det säkerhetspolitiska och klimatrelaterade försämrade omvärldsläget (Engblom 2018).

Även 2018 är det tydligt att SVK konstaterar att man har en viktig roll i det nya totalförsvaret. Även om huvudfokus fortfarande ligger i linje med frivilligförordningens ”rekrytera och utbilda” skrivs det mer och mer om totalförsvaret, MSB, tjäna samhället och hur SVK ska passas in i den kontexten.

2019

Håkan Rugeland fortsätter i Sjövarnsposten nr 1 att skriva om framtida mål och vart SVK är på väg. Han återkommer också till omsättning av fartyg, vilken typ som behövs och hur dessa ska ses som en samhällsresurs för totalförsvaret. Rugeland ser också att nya fartyg ska kunna möjliggöra breddade uppdrag från FM (Rugeland 2019). I nr 2 hakar Annicka Engblom på retoriken om nya fartyg. Hon ser att befintliga fartyg börjar bli gamla och att nya regelverk och krav på certifiering sätter käppar i hjulet. Ekonomi för underhåll är också en parameter som Englund lyfter. Hon konstaterar att SVK inte behöver några egna fartyg utan att all verksamhet bedrivs bäst med FM som redare. Hon uppmanar FM och särskilt marinen att lägga manken till för att komma till en hållbar lösning (Engblom 2019). Olle Andersson (ny styrelseordförande) skriver i nr 3 om att enklare rutiner behövs både internt men också gentemot externa aktörer som t.ex. myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Han ser att kraven på frivilligorganisationerna är höga, nästan som för ett statligt verk. Andersson skriver också att det från FM:s och MSB:s sida inte är tydligt hur frivilligorganisationerna länkar in i beredskapssystemen. Vidare ser han hur en förskjutning avseende medel från MSB kommer att få en förskjutning mot totalförsvaret (Andersson 2019). Annika Engblom efterfrågar i nr 4, långsiktiga lösningar för SVK:s fartyg och deras utrustning (Engblom 2019).

Det som faller ut ur 2019 års ledare är ett ökat fokus på problematik kring fartyg, regler och behörigheter och till del kostnader. Det som är tydligt sedan 2017 är att

debatten och inriktningen av verksamhet i allt högre grad pekar mot samhället i stort och inte enbart mot FM. Osäkerhet råder kring vad SVK ska ha för uppgifter och hur de ska utnyttjas i det nya totalförsvaret. För att kunna operera fartyg utanför FM, och som egen organisation genomföra verksamhet åt andra aktörer som t.ex. Kustbevakning och kommun, verkar det som att regler och behörigheter börjar spela en större roll än tidigare.

2.4.3 Sjövärnskårens syn på Sjövärnskåren

Som komplement till de skriftliga källorna har intervju med SVK:s generalsekreterare Mats Hansson genomförts.

Sjövärnskårens generalsekreterare ser en tydlig vilja från politisk nivå att frivilliga försvarsorganisationer har en viktig roll för att stärka totalförsvaret. Exakt vad SVK:s roll är i totalförsvaret och hur olika typer av verksamhet ska lösas är inte helt tydligt, men helt klart är att SVK har en roll i att folkförankra totalförsvaret och då inte minst hos ungdomar. Hansson menar att FM inte är enhetlig utan splittrad internt vilket innebär att SVK inte har en tydlig ingång till FM utan måste föra dialog med olika nivåer och aktörer inom FM. Detta förhållande upplevs som obegripligt och en tydlig hänvisning in till FM efterfrågas. Hansson upplever också att det är dålig kommunikation mellan olika aktörer inom FM. De styrningar som FM ändå ger, anser Hansson SVK följer. Dock menar han att FM ger alltför detaljerade styrningar i vissa avseenden. En huvuduppgift för SVK är att utbilda åt HV, men ungdomsutbildningen är central. Hansson återkommer gärna och ofta till ungdomsutbildningen och pekar på att den är en viktig grund att rekrytera ifrån för vidare utbildning inom HV. Ungdomsutbildningen har en hög grad kvinnor vilket också skapar möjlighet att öka andelen kvinnor i försvarsmakten. Många lokala kårer uttrycker också en önskan om ännu större fokus på ungdomsverksamheten. Rent generellt finns det tydligt dokumenterat vilken utbildning som ska genomföras och vad den utbildningen ska innehålla. Den verksamhet som faller utanför ”rekrytera och utbilda” upplevs som otydligt styrd från FM sida. Hansson ger exempel på verksamhet som bedrivs utöver utbildning och nämner eftersök efter stormar, samarbete med KBV avseende miljöinsatser och att förse HV med plattformar, dvs fartyg. Den stora friktionen

mellan FM och SVK är fartygsfrågan kopplad till utrustning, redare, behörigheter och flagga. Hansson menar att FM ska stödja med utrustning och då främst livmateriel som livflottar och räddningsvästar. Denna utrustning bör FM förse SVK med över tid, oavsett om verksamhet bedrivs åt FM eller annan aktör. När det gäller behörigheter, redare och flagga växlar redare mellan lokal kårchef och marinchef, flagga växlar mellan civil- och örlogsflagga och behörigheter mellan civila och militära. Anledningen till varför det är så viktigt med militära behörigheter och örlogsflagga är svårigheten att erhålla och upprätthålla civila behörigheter. I dagsläget tittar SVK på möjligheten att sätta upp ett eget rederi inom militär sjöfart med FM som tillsynsmyndighet, och rikta in verksamheten mot fartyg under 15m. Detta skulle lösa många problem avseende redare, behörighet och flagga.

Sjövärnsskåren har inget självändamål som organisation utan det är helt och hållet behoven från totalförsvaret som styr. Även om SVK var en del av marinen fram till början på 1980-talet är det inget som präglar SVK identitet idag och SVK betraktar sig inte som en del av marinen. Trots att SVK är en egen organisation frikopplad från FM är båtfrågan ändå intimt förknippad med HV. Hansson ser också en tänkbar utveckling där SVK kan användas för logistikförsörjning av marinens fartyg i bas. Marinen är också en möjliggörare för ungdomsverksamheten sommarskola, där SVK är beroende av personal från marinen vid genomförandet.

Sjövärnsskåren har idag 12 st fartyg över 15 meter med deplacement under 70 ton. Dessa fartyg ägs och förvaltas av de lokala kårerna. Även om den lokala kårchefen är redare, är han inte redare fullt ut enligt gällande regelverk och i vissa avseenden opererar SVK sina fartyg i en gråzon. (Hansson 2020)

2.5 Problematik – analys

Ur det empiriska materialet utkristalliseras följande problemområden:

1. Vilken verksamhet ska bedrivas?

Att SVK och dess verksamhet har sin grund i frivilligförordningen är tydligt. Att både SVK och FM, i alla fall på den operativa nivån, identifierat och anser att den viktigaste uppgiften för SVK är att rekrytera och utbilda åt HV är också tydligt. Det lyser dock igenom att SVK ser ungdomsverksamheten som den reellt viktigaste verksamheten och något SVK helst genomför. Denna uppfattning finner också stöd hos den strategiska, inriktande nivån inom FM. När det gäller annan verksamhet som främjar totalförsvaret är bilden inte längre lika klar. Många idéer finns, men ambition, vilja och resurser är inte i balans. Detta gäller både för verksamhet åt FM, men ännu viktigare för verksamhet åt annan aktör än FM.

2. Hur ska verksamheten bedrivas?

Det stora problemet med SVK:s verksamhet är kopplat till deras fartyg och framförallt deras möjlighet att framföra fartygen rätt utrustade och enligt gällande regelverk. På försvarsmaktssidan finns också tydliga problem att samordna arbetet både internt och gentemot SVK.

3. Är verksamheten kostnadseffektiv?

Det råder delade meningar kring hur kostnadseffektiv SVK:s verksamhet är. Jag kommer emellertid inte behandla kostnader i mina vidare analyser. Även om finansiering är ett problem är det ändå enkelt att hantera. Antingen har man råd eller inte.

3 Förklaringar – analys

För att förklara varför problemen uppstår och vad de innebär tänker jag fortsätta med att dels titta på de regelverk som styr verksamheten och dels förklara problemen utifrån identiteter, intressen och byråkrati.

3.1 Regler

Inom konstruktivismen är ”regler” ett av nyckelbegreppen. I *The Globalization of World Politics* redogör Michal Barnett för hur konstruktivismen ser regler som dels regulativa och dels konstitutiva (Barnett 2017, s. 148–149). Lagar och förordningar är ett exempel på regulativa regler, och för att förstå hur regulativa regler kan förklara problematik i relationen mellan SVK och FM, kan man betrakta regler utifrån följande två utsagor.

1. Regler är en resurs i sig, vid mobilisering av resurser, på grund av deras auktoritativa funktion att reglera andra resurser. (Greenwood 2013, s.64)
2. Resurser är inget utan mobilisering genom regler. Regler är inget innan de matchas mot resurser som kan ge effekt. (Greenwood 2013, s.64)

Detta betyder, för studerat fall, att en viktig resurs saknas på grund av avsaknad av tydliga inriktningar (regler) för vad SVK ska användas till i totalförsvaret. Detta i sin tur innebär att det för SVK:s del inte går att mobilisera rätt resurser eftersom reglerna för verksamheten saknas.

De resurser som trots allt finns tillgängliga idag inom SVK, går inte att mobilisera genom de regelverk som trots allt faktiskt finns. Detta får sin förklaring under de två nästkommande avsnittsrubrikerna.

3.1.1 Civila regelverk

Regelverken för sjöfart är många och komplicerade. Det finns lagar som kompletteras med förordningar som i sin tur kompletteras med föreskrifter från Transportstyrelsen. För att framföra fartyg spelar olika faktorer in för att avgöra under vilka omständigheter fartyget får framföras. Till exempel spelar utbildning och praktik en roll för erhållande av behörighet att framföra fartyg. Behörigheten avgör bland annat vilken storlek på fartyg man kan framföra, i vilken typ av sjöfart och i vilka fartområden.

I fartygssäkerhetslagen framgår att lagen endast gäller örlogsfartyg i den mån regeringen föreskriver (SFS 2003:364, kap 1. 1§).

Fartygssäkerhetsförordningen beskriver de fartområden som finns, t.ex. fartområde D som ger möjlighet att framföra fartyg som längst 3 nautiska mil från strandlinje (SFS 2003:438, kap 1. 3§).

I Förordning om behörighet för sjöpersonal finns olika typer av sjöfart definierade som t.ex. inre fart och närfart. Inre fart innebär trafik inom Sverige och utanför kusterna högst 1 nautisk mil från skyddad plats, trafik i Kalmar- och Öresund samt i trafik i fartområde D. Med närfart avses trafik till och från orter vid Östersjön eller farvatten som har förbindelse med Östersjön. (SFS 2011:1533, kap 1. 3§). I samma förordning framgår också vad som krävs för att erhålla behörighet för olika fartygsbefälsklasser. För att erhålla den lägsta behörigheten, fartygsbefäl klass VIII, krävs bland annat 24-36 månaders däckstjänstgöring (SFS 2011:1533, kap 2. 10§).

I Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om utbildning och behörigheter för sjöpersonal (TSFS 2011:116, kap 4. 6§) finns angivet i vilka typer av sjöfart de olika fartygsbefälsklasserna får framföra olika storlekar på fartyg. För att sätta reglerna i kontext för SVK, som företrädesvis har fartyg i storleken 20–70 ton, innebär det som exempel att fartygsbefäl klass VIII, ger rätt att som befälhavare framföra fartyg 20–70 ton i inre fart. Fartygsbefäl klass VIII ger inga möjligheter i närfart.

De omfattande kraven på däckstjänst innebär att det är mycket svårt för personer som inte jobbar med sjöfart att uppbära behörighet ens för den lägsta klassen av fartygsbefäl. Även om behörighet skulle kunna uppbäras av SVK personal, blir de områden där SVK kan operera i praktiken begränsade till sjöfart

inomskärs. Verksamheter som MSB-övning i farvattnen runt Gotland eller insats tillsammans med Kustbevakningen utomskärs är exempel på verksamheter som inte kan genomföras med fartygsbefäl klass VIII. För att ta steget upp till närfart måste man som befälhavare ha minst behörighet för fartygsbefäl klass VI vilket på intet vis är lättare att erhålla.

3.1.2 Militära regler

För att komma förbi svårigheten att uppfylla de civila behörighetskraven, har SVK under lång tid opererat sina fartyg under militära behörigheter och under örlogsflagg. Anledningen till detta är naturligtvis att eftersom fartygslagen och därtill hörande förordningar och föreskrifter generellt inte gäller örlogsfartyg, gäller de inte heller för SVK:s fartyg. Jag tänker inte gå in på hur de militära regelverken är konstruerade och huruvida det faktiskt är lättare att uppbära militära behörigheter än civila. Intressant är att i stället titta på de lagliga möjligheterna för SVK att föra örlogsflagga och uppträda som örlogsfartyg.

Definitionen av örlogsfartyg härstammar från FNs havsrättskonvention, United Nations Convention on the Law of the Sea, som i artikel 29 definierar begreppet örlogsfartyg. Den definition som konventionen anger återfinns också i svensk lag t.ex. i IKFN-förordningen och tillträdesförordningen som definierar örlogsfartyg som:

fartyg och svävare som tillhör en stats stridskrafter, har de yttre nationella kännetecknen som utmärker örlogsfartyg, står under befäl av vederbörligen utnämnda officerare och är bemannade av besättningar underkastade fastställda disciplinregler. (SFS 1992:118, 2§)

Från definitionen är det tydligt att SVK som civil frivillig försvarsorganisation inte uppfyller något av kriterierna för att klassa sina fartyg som örlogsfartyg. Ett av de yttre kännetecknen för ett örlogsfartyg är förande av örlogsflagga. Förandet av örlogsflagga är reglerat i Förordning om användning av tretungad flagga som anger vilka myndigheter utöver FM som använder örlogsflagga, samt att FM kan meddela ytterligare föreskrifter (SFS 1994:657, 1–2§). SVK är inte medtaget i förordningen. Inte heller i Försvarsmaktens föreskrifter om flaggning (FFS 1999:4) återfinns något stöd för SVK:s möjlighet att föra örlogsflagga. Även om

FM skulle hyra SVK:s fartyg för att på så sätt hävda att de då tillhör statens stridskrafter och därefter som stöd låna ut dem, är SVK:s personal inte vederbörligen utnämnda officerare eller underkastade fastställda disciplinregler. Detta i sig diskvalificerar SVK från att framföra örlogsfartyg under örlogsflagg.

Att framföra SVK:s fartyg under tvärskuren flagga i försvarsmaktens rederi är inte heller en möjlighet och inte ens en bra idé. I FM:s egna bestämmelser för militär sjöfart avseende bemanning och behörighet står det tydligt att bestämmelsen omfattar örlogsfartyg (FIB 2018:4, 1§). Redan här faller alltså möjligheten för SVK att segla i FM:s rederi, då vi etablerat att SVK inte under några förhållanden fyller kraven på att kalla sina fartyg örlogsfartyg. En lösning där SVK seglar i FM:s rederi, trots att det nu inte går, hade också varit kontraproduktiv. Möjligheten att genomföra verksamhet åt annan aktör, ett av det uppseglande viktigaste området i totalförsvaret, hade omkullkastats. Detta beror naturligtvis på att i ett sådant upplägg hade det inte varit SVK utan FM som genomför verksamheten.

Om SVK ändå skulle segla i FM:s rederi och det då är FM som bedriver verksamheten, skulle ett annat sätt att försöka möjliggöra för SVK att operera sina fartyg vid verksamhet åt annan aktör kunna vara via stödförordningen. Annan myndighet kan med hjälp av stödförordningen begära stöd av FM som då kan lämna stöd endast om FM har resurser som är lämpliga för uppgiften (SFS 2002:375, 6§). Eftersom SVK är en egen organisation som äger sina egna fartyg och det således inte är FM:s resurser, kan FM inte heller bevilja stöd med SVK:s resurser. Det är alltså inte heller möjligt för SVK att via stödförordningen genomföra verksamhet åt annan aktör.

3.2 Identitet och intressen

Den konkreta problematiken runt behörigheter, flagga och redare är påtaglig, men det är också lätt att reda ut begreppen. Att förstå varför problemen existerar och inte är lösta sedan länge är lite svårare att analysera. Då jag valt att titta på relationen mellan SVK och FM dels ur ett konstruktivistiskt perspektiv och dels ur ett byråkratiskt perspektiv, kommer jag i följande analys att fokusera på identitet och intressen för att belysa varför problemen uppstår och vad de innebär. Under

nästa avdelning återkommer jag till regler avseende offentlig förvaltning och byråkrati.

Konstruktivismen, som är en i sammanhanget ung teori, har bara existerat i runt 30 år. Det stora uppsvinget kom i samband med Sovjetunionens fall och slutet på kalla kriget, då de mer traditionella teorierna (neo)realism och (neo)liberalism inte hade verktyg att förklara det som skedde. Konstruktivismen tar fasta på andra nyckelbegrepp, nämligen normer, idéer, identitet och regler. Dessa begrepp är i teorin centrala för att förklara mellanstatliga och ickestatliga organisationers beteenden. (Barnett 2017, s. 145–146)

Alexander Wendt skriver i sin artikel *Anarchy is What States Make of it* att intressen kommer ur identitet och identitet formas av kontext utifrån definierade situationer. Vidare skriver Wendt att avsaknad av roll gör det svårare att definiera situationer och intressen, vilket kan resultera i oklar identitet. Som exempel nämner han USA och det forna Sovjetunionen, som utan det kalla krigets ömsesidiga hot och fientlighet som grund för deras identiteter, nu verkar osäkra på vilka deras intressen ska vara. (Wendt 1992, s.398–399)

Sjövärnsverkens verksamhetsberättelser ger uttryck av en mängd verksamhet inom ramen för det nya totalförsvaret. Dessa verksamheter ger ett intryck av att SVK som organisation hittat en roll och vägar framåt i totalförsvaret. Det som beskrivs i verksamhetsberättelserna står dock i kontrast till ledarna i Sjövärnsposten och genomförda intervjuer som i stället pekar på övergripande otydlighet kring SVK:s roll i totalförsvaret. Eftersom det råder brist på tydliga styrningar kring vilken verksamhet SVK ska bedriva i det nya totalförsvaret, kan resultatet bli att SVK också får svårt att orientera sin identitet och definiera sina intressen på ett tillfredställande vis. Problematiken runt de heta frågorna om fartyg, utrustning och behörigheter kan också förklaras utifrån identitet. När SVK var en myndighet under marinen kan dessa områden knappast ha varit ett problem, men alltsedan SVK blev en egen organisation har problemen varit närvarande. Nu ska SVK kunna stå på egna ben och ta ansvar för sin egen verksamhet åt aktörer i hela totalförsvaret. Detta innebär för SVK en identitetsförändring och ändrade intressen utifrån en ny, till viss del odefinierad, situation. Om den nya identiteten och de nya intressena är dels svårdefinierade och dels förknippade med mycket arbete och stora omställningar kan det vara tryggare och enklare att falla tillbaka på närmast föregående identitet, nämligen

som en del av marinen, och generera sina intressen därifrån. Även om informanter från FM och SVK inte är överens i frågan kring SVK:s identitet kopplad till marinen, är det ändå tydligt att SVK faktiskt inte klarar av att verka på egen hand utan är beroende av ett nära förhållande till marinen. Det är också tydligt att SVK:s huvudsakliga intresse ligger på ungdomsverksamheten. Detta intresse kan härledas långt tillbaka i tiden, se pkt 2.1.2, då SVK var en del av marinen. Trots att det nu finns många identifierade områden inom totalförsvaret där SVK kan göra nytta och hitta nya identiteter och roller, är det uppenbart att ungdomsverksamheten betraktas av SVK som sitt främsta varumärke och är synonymt med SVK:s identitet. En delförklaring till aktuell problematik mellan FM och SVK är alltså att SVK inte har förmåga att göra sig fri från en gammal identitet och gamla intressen som är hårt knutna till marinen, till förmån för en bredare identitet mer kopplad mot totalförsvaret.

3.3 Byråkrati

Försvarsmakten har i sammanhanget sin identitet och roll klar i egenskap av svensk förvaltningsmyndighet. Det är klart att de konstruktivistiska resonemangen runt identitet och intressen spelar roll även vad gäller FM, men innebörden i dessa begrepp och hur de påverkar FM som organisation formas i första hand på andra platser inom FM och i andra processer än i relationen med SVK. För FM:s del är det därför intressantare att titta på organisationen som en förvaltande myndighet ur den legalbyråkratiska modellens perspektiv (Rothstein 2018, s. 23–24). Modellen har bland annat sin grund i Max Webers tänkande kring byråkrati med likhet inför lagen, krav på legitima garantier mot godtycke, krav på formell och rationell administration med objektiva tjänstemän. Detta i motsats till fritt personligt godtycke flödande från nedärvda herravälden. (Weber 1970, s. 220). Grundtankarna återkommer faktiskt också i vår egen grundlag.

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttäcka saklighet och opartiskhet (SFS 1974:152, 1 Kap 9§).

Då både SVK och FM tydligt pekar på brister i FM:s interna samordning och avsaknad av utnämnd aktör med ansvar för helhet, är det värt att begrunda huruvida FM faktiskt lever upp till kraven på opartiskhet och saklighet. FM har inte bara svårt att samordna sin syn på SVK internt, utan de olika aktörerna inom FM kommunicerar också sina uppfattningar direkt gentemot SVK. Försvarsmaktens interna splittring skapar en möjlighet för SVK att utifrån sina egna intressen uppvakta de aktörer inom FM som ger bäst svar. Att SVK väljer de vägar som gynnar deras organisation bäst är knappast något som kan belasta SVK. Att FM hållit möjligheten öppen för SVK att bedriva sin verksamhet på samma vis som när de var en del av FM måste vara FM:s ansvar.

Den bristande förmågan att utöva myndighetens makt i korrekt byråkratisk anda, i kombination med SVK:s identitet och intressen är enligt mitt förmenande tänkbara förklaringar till varför identifierade problem inte kunnat lösas. Att inte lösa problemen innebär fortsatt verksamhet som i bästa fall är tvivelaktig och i sämsta fall olaglig. I slutändan innebär problematiken också att nyttan av SVK som resurs i totalförsvaret kraftigt begränsas.

4 Slutsatser och rekommendationer

Utifrån genomförd studie har jag dragit fyra huvudsakliga och två reflektiva slutsatser. De huvudsakliga slutsatserna har direkt bärighet på studien och dess syfte medan de reflektiva slutsatserna handlar om frivillig försvarsverksamhet generellt.

Samtligt källmaterial pekar på att SVK är en organisation som behövs och gör nytta både i totalförsvaret som helhet och för FM specifikt. I egenskap av den enda frivilliga försvarsorganisationen som verkar i marin miljö, besitter SVK unika möjligheter.

En avgörande punkt för uppkomsten av problematik kring SVK:s verksamhet är brist på övergripande tydliga styrningar kring vilken verksamhet SVK ska bedriva. Detta i sin tur gör det svårt för SVK att orientera sina egna intressen som i sin tur genererar vilka typer av resurser SVK ska besitta. I brist på identitet i totalförsvaret lever den gamla identiteten från tiden som myndighet i marinen kvar. Rekommendationen för FM är att tydligt klippa banden mellan marinen och SVK. Dialog kring verksamhet i termer av vad och hur ska inte föras mellan SVK och marinen. Sjövärnsskåren rekommenderas på motsvarande sätt att verkligen analysera sina förutsättningar för att därefter hitta sin roll i totalförsvaret där SVK inte är beroende av marinen.

FM har som förvaltande myndighet inte fullt ut lyckats ta sitt ansvar avseende saklighet och opartiskhet. Sjövärnsskåren har som organisation möjligen handlat något tveksamt när det gäller att hantera sina egna problem genom att försöka skjuta över ansvaret på marinen. Detta kan i sammanhanget inte belasta SVK då organisationen tagit framkomliga vägar för att säkra egen verksamhet och överlevnad. Det är FM som med bristande internt och externt arbete hållit dessa vägar öppna och därmed tillåtit bedrivande av verksamhet under tvivelaktiga omständigheter. Försvarsmakten rekommenderas därför att utse en aktör med

tydliga mandat som sammanhållande för både det interna arbetet och den externa kommunikationen gentemot SVK. Vissa aktörer inom FM anser att så redan skett, men detta är inte tydligt för alla parter.

SVK har idag i nuvarande organisation med nuvarande resurser mycket små möjligheter att verka till sjöss. För att kunna verka till sjöss måste regelverk och resurser harmoniseras. Hur regelverk och resurser ska möta varandra är i allt väsentligt SVK:s egen uppgift. SVK är en egen organisation med egen bestämmanderätt avseende vilka behov i totalförsvaret man anser sig kunna möta. I det fall SVK inte kan möta några behov från totalförsvaret måste den logiska slutsatsen bli att SVK inte längre kan uppbära epitet som frivillig försvarsorganisation. FM och SVK rekommenderas att grundligt och detaljerat gå igenom de verksamheter som SVK förväntas stötta FM med. I detta arbete bör särskilt beaktas den ringa möjlighet SVK har att bedriva verksamhet till sjöss. Den verksamhet som FM tillsammans med SVK kommer överens om ska genomföras, bör också återspegla detta faktum.

Även om jag medvetet tonat ner ekonomi i studien, är det ett tydligt problemområde som eventuellt kan bli ämne för vidare utredningar. Jag tycker det är värt att reflektera kring frivilliga försvarsorganisationer i allmänhet och deras påstått kostnadseffektiva bidrag till totalförsvaret. Enligt regleringsbrev 2020 för FM och MSB har dessa myndigheter tillsammans cirka 250Mkr att fördela på frivilliga försvarsorganisationer. Är det värt vad det kostar? För SVK:s verksamhet specifikt rekommenderas FM att verkligen ifrågasätta effekt i förhållande till kostnad. Är det rimligt att en handfull utbildad personal (17 personer 2018) till HV:s krigsorganisation tillsammans med genomförande av ungdomsverksamhet kostar skattebetalarna dryga 18Mkr?

I byggandet av det nya totalförsvaret upplever jag att SVK och, antar jag, de övriga frivilliga försvarsorganisationerna har mycket, för att inte säga mest, att erbjuda på den civila sidan. Jag rekommenderar därför en utredning för att titta på möjlighet och lämplighet att skifta huvudfokus från FM till MSB i hanteringen av FFO. Vidare skulle samma utredning kunna fundera över ett namnbyte från FFO till t.ex. FTO (Frivillig Totalförsvarsorganisation) eller FSO (Frivillig

Samhällsorganisation). Detta skulle eventuellt kunna hjälpa till att tydliggöra de politiska inriktningarna genom att tydligt peka på totalförsvaret och samhället i stort och inte bara på FM.

Som Kadett på Officershögskolan fick jag en gång lära mig det lilla etiktestet. Det gick ut på att ställa sig frågorna Är det lagligt? Är det skäligt? Är det rimligt? Om svaret på någon fråga var nej, skulle man stanna upp och tänka efter. Jag har definierat ett eget förhållningssätt till dessa frågor som jag kallar ”Janne Josefsson-säkert”. Det vill säga, kan man inte möta journalisten Janne Josefsson med kamera och mikrofon för att redogöra för sakförhållandena i ett visst ärende, då är det också dags att tänka efter. Med erfarenheter från denna studie ställer i alla fall jag mig frågan, är verksamheten med frivilliga försvarsorganisationer och i detta fall SVK specifikt, Janne Josefsson-säkert?

5 Referenser

- Andersson, Olle, 2019. ”Ny sommarskola på prov”, Sjövärnsposten nr 3, Ledare
- Andersson, Olle, 2020. ”Att med backspegeln se mot framtiden”, Sjövärnsposten nr 1, Ledare
- Barnett, Michael, 2017. ”Social constructivism” i John Baylis (red) – Steve Smith (red) & Patricia Owens (red) *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*. Sjunde upplagan. Oxford: Oxford University Press, s.144–157
- Deshayes, Claes, 2020. Anställd på Försvarshögskolan fram till mars 2018. Chef genomförandesektionen på rikshemvärnsavdelningen från mars 2018-. Intervju 3 april 2020
- DS 2017:66, Motståndskraft - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025
- DS 2019:8, Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–202
- Engblom, Annica, 2018. ”Kära Sjövärnskårister!”, Sjövärnsposten nr 2, Ledare
- Engblom, Annica, 2018. ”Kära Sjövärnskårister!”, Sjövärnsposten nr 4, Ledare
- Engblom, Annica, 2019. ”Kära Sjövärnskårister!”, Sjövärnsposten nr 2, Ledare
- Engblom, Annica, 2019. ”Kära Sjövärnskårister!”, Sjövärnsposten nr 4, Ledare
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns & Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. femte upplagan. Visby: Wolters Kluwer Sverige AB
- FFS 1999:4. Försvarsmaktens föreskrifter om flaggning
- FIB 2018:4 Försvarsmaktens interna bestämmelser om militär sjöfart – bemanning och behörigheter
- Flyghed, Pär, 2020. Handläggare på HKV Prod Riks HV med ansvar för utveckling av hemvärn med marina uppgifter 2017–2018. Chef för Södertörns och Roslagens utbildningsgrupp 2018–2019. Handläggare på HKV Prod FPE Utb Rekry Friv med ansvar för frivilligfrågor sedan hösten 2019-. Intervju 26 mars 2020.
- FM 2020–7780 ”FFO-anvisning Sjövärnskårens Riksförbund (SVK RF) 2020
- Greenwood Onuf, Nicholas, 2013. *World of our making – Rules and rule in social theory and international relations*. Routledge: Abingdon
- Hallén, Stefan, 2020. Chef på Frivilligsektionen under Ledningsstabens Totalförsvarsavdelning 2019-. Chef Produktionsledningens frivilligavdelning 2008–2017. Telefonintervju 7 april 2020.
- Hansson, Mats, 2020. Sjövärnskårens Generalsekreterare 2017-. Intervju 1 april 2020
- Johansson, Anders, 2017 ”Strategi som nyhet”, Sjövärnsposten nr 1, Ledare
- Johansson, Anders, 2017 ”Viljan ligger fast”, Sjövärnsposten nr 3, Ledare

- Johansson, Anders, 2018 "Viljan finns där", Sjövarnsposten nr 1, Ledare
- Kristiansson, Bengt, 2017 "Vi är en del av totalförsvaret", Sjövarnsposten nr 2, Ledare
- Kristiansson, Bengt, 2017 "Ställ upp för totalförsvaret", Sjövarnsposten nr 4, Ledare
- Persson, Lars G., 2008. "Frivilligverksamhetens historia" i Göran Bjursten & Lars G Persson (red.) *Sjövärn – En Marin Frivilligverksamhet – en antologi*. Solna: Alfa print AB, s. 13–29.
- Prawitz Jan, 2008. "Från myndighet till riksförbund – SVK blir SVK RF" i Göran Bjursten & Lars G Persson (red.) *Sjövärn – En Marin Frivilligverksamhet – en antologi*. Solna: Alfa print AB, s. 53–56.
- Prop 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020
- Regeringen 1, 2020. Regleringsbrev för budgetår 2020 avseende Försvarsmakten
- Regeringen 2, 2020. Regleringsbrev för budgetår 2020 avseende Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Rothstein, Bo, 2018. "Välfärdsstat, förvaltning och legitimitet" i Carl Dahlström (red) *Politik som organisation*. Lund: Studentlitteratur AB, s.15–34
- Rugeland, Håkan, 2018 "Sjövarnsskåren i vått och torrt", Sjövarnsposten nr 3, Ledare
- Rugeland, Håkan, 2019 "Fart över grund", Sjövarnsposten nr 1, Ledare
- SFS 1974:152. Kungörelse om beslutad ny regeringsform
- SFS 1992:118. Tillträdesförordning
- SFS 1994:524. Förordning om frivillig försvarsverksamhet
- SFS 1994:657. Förordning om användning av tretungad flagga
- SFS 2002:375. Förordning om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet
- SFS 2003:364. Fartygssäkerhetslag
- SFS 2003:438. Fartygssäkerhetsförordning
- SFS 2011:1533. Förordning om behörighet för sjöpersonal
- Sjövarnsskåren 1 = Sjövarnsskårens hemsida. Tillgänglig: <https://www.sjovarnskaren.se/styrelsen/>. Hämtdatum: 2020-03-20
- Sjövarnsskåren 2 = Sjövarnsskårens hemsida. Tillgänglig: <https://www.sjovarnskaren.se/kansliet-2/>. Hämtdatum 2020-03-20
- Sjövarnsskåren 3 = Sjövarnsskårens hemsida. Tillgänglig: <https://www.sjovarnskaren.se/lokala-karer/>. Hämtdatum 2020-03-20
- Sjövarnsskåren, 2017 Årsberättelse.
- Sjövarnsskåren, 2018 Årsberättelse.
- Sjövarnsskåren, 2019 Årsberättelse för år 2019, version 2020-02-28.
- Thurén, Torsten, 2019. *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber AB
- TSFS 2011:116. Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om utbildning och behörigheter för sjöpersonal
- Weber, Max, 1970. *From Max Weber: Essays in sociology* H.H. Gerth & C. Wright Mills (Red). London: Lowe & Brydone Ltd
- Wendt, Alexander, 1992. *Anarchy is what States Make of it*. The MIT Press.
- Öhrstedt, Per, 2020. Stabschef på Prod marin 2017–2018. Stabschef på marinstaben 2019 och från halvårsskiftet 2019- chef för SjöI. Intervju 27 mars 2020.